

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди

Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 180 (9554)

Пятница

август 2, 1974 чыл

1925 чылда
түзүлгөттөгөн.

Өрттө
2 кеп.

ЧУРТТУҢ ХОВУЛАРЫНДА

Тараа кезериниң кымылдары соңгу талаже хунуун-е улам ылайык бар чортуу. Дүжүт ажап азыры Новожеде, кара хөрүвүтүт төч областтарда болгаш есе-даз деңгээлдерде калбарыш турар.

СССР-ниң Төп статистика өргөзүлүшү диньтаныш баураар азырга, чуртка кескен тараа болгаш тараа-бобы культу-раларынын төдү июль 29-та (кукуруза чокка) 26,1 миллион ажыг гектар болган. Ол шөлдү чарыктап хөй кезиниңи (15,5 миллион гектарнын) таразын бастырган.

Тараа кезеринге көчүг өскү түннелдериг болурун чедип алган Ростов областын «Московский» совхозтун комбайнерле-риниң патриотчу агадышкыя чурттуң өскү деңгээлдеринде делгеренгей калбарыш турар. Механизаторлар техника-ны чөп ажылдап, ажылдарын шын организастап турган, дүжүттү шалыккын, чидирит чөк ажап алып чүткүдүг ажыл-дап турар.

Россия Федерациязының колхоз, совхозтарында тараа бол-гаш тараа-бобы культураларының кестинген шөдү 14 миллион 825 муң гектар Украинаның мехлизаторлары таразын шалыккын кезип, тавыччаларын бастырган турар. Республикада төрт миллион ажыг гектар шөлдүн таразын бастырган. Та-разын кескен шөлдүн 61 хууу ол.

Тараа кезери Казакстанда шуудан турар. Инда ийн чартык миллион гектар шөлдүн таразын кескен. Ол шөлдү бешти-дөргөт ажыг кезиниңи таразын бастырган.

Тараажылар таразын ажап алган, келир тылш дүжүт азырыкче сагыш салып турар. Ховуларын кууш чажар кул-туралар тарымын белектен турар. Колхоз, совхозтарда ол культураларын тарыш кылдыр өскөп берген шөлдүн үштүн бир кези хире—12,1 миллион гектар чери аңдарган.

(СЭТА).

КУЛЬТУРА АЛБАН ЧЕРЛЕРИНГЕ ПАРТИЙЖИ УДУРТУЛГА

Коммунисттик партия совет ижилериниң чаатай чоруун улам бедидер, оларнын угаан-бодал хөргөлдөдөрин долдур хандырар дугайында доктаалар сагышты салып турар.

Совет эрге-чагырганың чылдарында, ыаыгыя тоску беш чылда, Тывага культурулу улуг чазыттылгалар бол-гулаан. Амгы үедө Культура бажыңдарының, клубтар-нын лизы-бүрү бөлүмнөрүндө 12 муң ажыг ижи хаара туттунган, дыштанылга ижээлдеринге, диспуттар-га, лекцияларга чыл бүрүдө 1,5 миллион ижи олу-руп турар. Мугур-Аксиньда Намчай Адыг-оол, Чөөн-Хемчиктин Хайыраканда Ольга Сат, Бай-Дага Галина Тейба, Сарыг-Септе Виктор Харченко ышмаш идеякөй-лик клуб ажылдакчылары, Шемиде Анатолий Танов ышмаш мергежилдик киномеханиктери бисте хөй. Чер-бининг нөдөз Культура бажыңы, Эйлиг-Хем клубу бол-гаш есе-даз культура албан черлери чоңуң ортузун-га ат-алдарлыг апарган.

Соөлгү чылдарда бот-тывынгыр уран чуул коллек-тивтериниң киржиңчилериниң саны өскөн, репертуары байлашкан. Чамдын коллективтер Ирмутс, Красно-ярски, Улан-Уаз, Москва хөрайларга көрүлдөлөргө барып киришкелден, барын ийн чүс кижи Бүгү-эвилел көрүлдөниң лауреаттары болулаан.

Ам Совет Тываның 30 чылдыг тураскааткан рес-публика көрүлдөниг белектел чер-черде калбарып тур-ар. Чамдын районнарда көрүлдөниң ийги элчээ эр-тилдэн.

Бисте культура албан черлериниң ужур-дузасы ул-гадып, партия организацияларының масса-политиктиг ажыл чорудада чууга базазы апарган.

Каз-Хем районунуң Культура бажыңдары болгаш клубтары социалистик чарышты пропагандаларының чаа, даштиг хөвирлерин тып, бүдүрүлгени көдөрери-ниң сорулгаларын социал-экономиктиг, идея-кижи-дилелиг айтырылгаларын шиттирлээр-биле холбаш-тырып турар. Оларнын хөй кезинге «Таразын хол-дарга мактал» деп темалыг ижээлери, байырларда-ры арттыргылаан. Районнуң клубтары болгаш библи-отеналарын партия организациялары, нөдөз Советтер хун бүрү уадуруп, ажылдакчыларын чурттарынга таарымчылыг байлаалар тургустунган болгаш кадрлар-нын үнөс, солчур чоруу эвизилэн.

Бистин республикада агитбригадаларнын, агитва-риаларнын саны өскөн, хөй-ниитиниң ичүм-чүрүмү, бымылгаларыга ивсү ролду ойнал турар.

В. И. Ленинниң чогаалдарын, партияның XXIV съез-диниң шиттирлерин пропагандаларында бисте ийн миллион ажыг номнарлыг библиотеналар улуг ажылды кылып турар. Олар экономиктиг өрөдигенин органи-застаарынга, дыңаңчыларын ном-дептер-биле хандыр-ларынга идеякөйлик кирип келген. Ажылчыларнын болгаш колхозчуларнын номга хөргөлдөдөрин долдур хандырар-биле республикада 300 ажыг нөмөр би-блиотеналары тургускан.

Культура чырыдышкын албан черлери ивсү чө-диншиктерин чедип алган-да болза, оларнын амы-лының утпа-шынардында, материалдыг базазында чет-пестер ам-даа бар. Бисте 30 хире нөдөз клубтарда бөлүмнөр ажылдаар өрөлдөр чөк, залдары бичин. Чамдын район болгаш нөдөз Культура бажыңдары нөдөз Советтерниң девисизоринде клубтарнын ажылын кошкан башкылар турар. Аныяктарнын куш-ажылчы, эстетиктиг инжизидилгезиниң, хөй-ниитиниң чүрүмүн үрээр, чыдап калган хөвнерге уаур демисежириниң талазы-биле боттарының аргаларын клубтар четес ажылдап келген. Чамдын районнарда бот-тывынгыр уран чуулдуң республика көрүлдөниг белектел кууд деңгээлде чоруу турар.

Культура албан черлеринде кадрларын халажыр, солчур чоруу ам-даа хөй. Бисте клуб ажылдакчылары-ның 70 ажыг хууу тускай эртем чөк, ыңчаарга Куль-тура министрствозунуң чанында билиг бедидер нурс-тар кошкан ажылдап, район семинарлары чүгле ында-хаая эртинлеп турар.

Ном пропагандаларының кошкандан библиотеналарда номдарны номчуп турарының база оларнын эргилдеси-ниң көргүзүлгери дыка нууд. Билангы урууларнын библиотекта хандырлыгында четпестер номчуг хөй. Оң чылдагааны — библиотекторнуң талазындан би-блиотекаларга уруулар номдарын авазшти чоруудуп кел-генде болгаш шөлдө библиотекаларын четчелдеринче Чырыдышкын министрствозунуң чогуур ичизингей салбайн келгенде. «Ажылчы чоңуң коммунисттик инжизидилгезинге база эртем-техниктиг бедидилге библиотекаларнын ролун бедидер дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалын боттандырар талазы-биле партия организацияларынын мурнунда улуг болгаш тозаргай сорулгалар салдырган.

Культура-чырыдышкын албан черлеринде чорудуп турар ажылдарнын ажыктын бедидеринче ичизингей-ни угландырар хөрек. Организастаан беседалар, лек-циялар, ижээлдер, концерттер куш-ажылдың бүдүрүп-чүдүүн бедидеринге, социалистик чарышты организа-стаарынга, хөй-ниитиниң болгаш куш-ажылдың сагыл-га-чүрүмүн бымылгаларыга кандыг салдарлыг бооп турарын хандыр өрөнип ивэр ужурулуг. Чөөнта чаа СЭКП обкомунуң бюрөзу Би-Хем районда культура-чырыдышкын албан черлериниң ажылын чугаалаш-кыш, районда чамдын партия организациялары клуб-тары болгаш библиотекаларны четпес уадуруп, олар-нын чорудуп турар хөмчөлгөриниң ажыктын бедидеринче чогуур ичизингей салбайн турарын, культура-чырыдышкын албан черлериниң куш-ажылчы кол-лективтер-биле кошкан харылдаалыгын демдегилэн.

Партия организациялары клубтарнын, библиотекалар-нын ажылы бедидилгел, тозаргай политиктиг уг-лымышкынын болуун дашти, чоңуң коммунисттик ин-жизидилгезинге чууга ролду ойназын дашти, хүн бүрү сагыш салып ужурулуг.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң сессиязы ажыттыңган

Август 1-де эртенгиниң 10 шакта Кремль-дин Улуг ордузунга РСФСР-ниң Дээди Со-вединиң сессия чыгыжының чедиги сессиязы ажылдап эгелзэн.

Эштер Ю. В. Андропов, А. П. Кириленко, Ф. Д. Кулаков, К.Т. Мазуров, А. Я. Пель-ше, Д. С. Полянский, П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев оларны депу-таттар адыш часкап уткаан.

Сессияны Россия Федерациязынын Дээди Совединиң Даггазы депутат В. А. Котель-ников ажыткан.

(СЭТА).

МАЛ ЧЕМИНИҢ БЕЛЕТКЕЛИ-ШАЛЫҢТЫ ФЭРӨНТ

АНЫЯКТАР БРИГАДАЗЫ

Көдө ажыл-агыйнын дүр-жүлгө станциязынын сизин шөлдөриде мал чөминин белектел кидин туудук чоруу турар. Инда комсомолчулар болгаш аныяктар көд күш болуп, мурнуку огурунгу эгел берген. Он-он сарааттар бекин үтүлзөн. Дүргөн хөм-нин он талазында бора-бора талдар чанында сарыг чөчөк-тиг меде сизини «Беларусь-тар» сагаандык кестирин тур-дарымыз.

Инда коммунист Василий Денисович Евсеевкөзү уаур-тан комсомолду аныяктар бригадазын шалыпчы ажылдап турар.

Бистин бригаданың бүр-үн медалластаттыган. Мын-да медал өскөн шүгүт аны-яктар. Оларнын соруу күш-тү, холу ындагы. Аяк хире-верде ажылдап турда тергияне, агрегат бүрүдү бундун чар-тык норма күөстөтөндө шөлдөн үмөс. Мындыг дайыңчы күш турга, пазан ылаан-да күө-стөткөн — деп, Василий Де-нисович чүтүрүлдү.

Сизиниң үнүш-дүжүт кандыгыл, пазан күөстөр даш-кандыг хөмчөлгөри ап тур сизер? — деп, бригадирден ай-тырды.

Сизен шөлдү сугтарың организастыг чорутканында гектар бүрүдүңен 15 центнер сизиниң ап тур бис. Уңен си-сенин шөлдө бичин-даа арт-тырбас, машина-биле кестин-терс черлерин хол казырып-биле кезип адырып планваан. Сизиниң бедидер бичин-даа мажак артыгылар турар бис — деп, бригадир чугаалааш, пазан көргүдөди.

Аныяктарнын механизас-

РСФСР-ге бүгү-ниити ортумак өөредилге-же шилтирнин доозар талазы-биле хөмчөл-гө дугайында, улус өөредилгезиниң дуга-йында РСФСР-ниң Хоойлузунун төлевиле-линиң дугайында, Күрүне нотарианын дугайында, РСФСР-ниң Хоойлузунун төле-вилелиниң дугайында, РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Чарлыктарын бадылаар дугайында айтырылгалары сессия-га чугаалажыры-биле кириген.

(СЭТА).

Кол кичээнгейде-улус ажыл-агыйынын сорулгалары

РСФСР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ДОКТААМАЛ КОМИССИЯЛАРЫНДА

РСФСР-ниң Дээди Соведи-ниң доктаамал комиссиялары-ның эвэчелит хуралдары Мос-квата болган. Оларга улус ажыл-агыйнын планын чөди-шиккинчи күөстөр талазы-биле хөмчөлгө азырыкче уаур көчөңгөй салган.

СЭКП ТК-нын декабрь (1973 чылда) Планузуның шиттирлеринге дүшүрүр план-наамкыны сайырапайымдар болгаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның хуралыга чүтүрүлгөн. Ук Министрство үлетүрүңү өргөп-башкыларын, бүдүрүл-гөн үлетүрүңү катыштырар-дын, специализациялар бол-гаш план сагылга-чүрүмүн бымылгалар талазы-биле РСФСР-ниң Элт, сүт үлетү-рүңү министрствозунуң ажы-лын План-бюджет комиссиязы-ның х

Ак-Довурактылар Совет

Тываның

30 чыл оюнга

И Й И Æ Ñ Н У К

М. Күжүгет 1969 чылда бо комбинатка забойщиктен амылаан кирген. 1971 чылда экскаваторщиктер курузунга өөренип кирген. Анык оол курсту доозуп аларга, оу комбинаттың эң муракчы механикатору Николай Иванович Сидинге өөреникчилдик каан.

га-дуржулгамы тыва думамыга күрөлдүрүп амылаан берип, нарын техниканы башкарырга оу эи өөртенген. Ийн өңүктү башкарганы № 6 экскаваторун кырында кымыл өмчөлү үргүзүп кыскап турар. ЧУРУКТА: экскаваторщиктер Н. Сидин, М. Күжүгет.

ТӨЛЕПТИГ УЖУРАЖЫР ДЭЭШ

Тыва кижиңиң уң ызыгууру колдуунда малчын болгай. Азыр база-ла ыңдыр. Миннип келиримге-ле, ада-ием хой кадарып, Сол-Чарын, Нурга-Адыр ыңчазар немүчүрттап чораннар. Ада-иемниң изин истап, оруун орутуп болур-ла турган. Ындыг-даа болза кижиңиң хууда эмг күзүлүм, сепкилинге таврышкан амылы тургулар. Бичимден-не техникага хандышылдыг кижи мен. Чолаачылар эргени чедип алдым.

Июнь айның бұдүрүлге онаалгазын чүс хуу күүсеттим. Терзэн Тываның Совет Эвилелиниң найыралдыг өг-бүлөңгө киргенден бээр 30 чыл оюнга төлептиг ужуражыр дээш кызып амылаар мен. М. НАҢ-ООЛ, чолаачы.

ХАКАССИЯДАН КЕЛГЕН МЕН

Бистиң Терзэн чуртууус делгем, баар чер, ылыр амыл магалыг хой. Ак-Довурак дугайында эш-өөрүмден хойну дыңнаан мен. Тываке келир мурдуна Хакасияның рудниктеринге амылап тураам. Маңаза келге-ле би чыл ажа бердим. Ычан хамы амыл хайныгып, комбинаттың бири түзүлсөн амылгалга кирер чыган, изиг-тулун үе турган чүве. Чөгүм рудникке экскаваторщиктен амылаандан бээр алды чыл болдум. Ол үениң иштиңде чеже маңа чүдүргенимиң, Кара-Даш

дааның эдентеринге чеже дүн, хүн эрттиргенимиң санаары берге-дир. Бо үениң иштинде уң черин чурттанчылары-биле кады амылап, найыралдажып, бо дагларга чанчыга бердим. Мең мурдуна Лопсаң-биле, ам Наң-оол-биле кады амылдап тур мен. Чартык чылда хууда планимың 116 хуу күүсеттим, бо үе иштинде 157 муң 800 тонна даг массазын машиналарже чүдүрдүм. М. ФОМЕНКО, экскаваторщик.

Совет Социалисттик Республикаларның Эвилелиниң чартык чүс чылда төөгүзү — Совет социалисттик күрүениң хүрээлеңинге каттышкан бүгү улустарның бузулбас чангыс эвиниң болгаш найыралының төөгүзү-дүр. Ол—оон тугунун адаанда каттышкан бүгү республикаларның, чурттуң бүгү нациялары-

ның болгаш биче буурай улустарының быжыгып тургустунганының, экономика, политика болгаш култура талазы-биле ёзулуг чечектелишкиниң төөгүзү-дүр. (Совет Социалисттик Республикаларның Эвилелиниң 50 чыл оюнга дугайында СЭКП ТК-ның Чиңине секретары Л. И. Брежневтиң өлеткеленден).

УТКУШТУР ПЛАНЫ КҮҮСЕДИРИ-БИЛЕ

«Тыва даг-дүгү» комбинаттың коллектив 1974 чылдың уткуштур планын болгаш Совет Тываның 30 чылдың алдар кылдыр алган социалисттик хүрээлеңерини күүседир талазы-биле төдөргай чедип-кирерини чедип ап турар. Бо чылдың бири чартында күрүне планының бүгү көргүзүлгелери ажыр күүсеттинген. Эрткен чылдың бо үениң деңсөргө, күш-ажылдың бұдүрүчүлүгү 9,8 хуу, даг-дүгү бұдүрүлгени хемчээли 21,3 хуу көвүдөн. Планиан ажыр үжүн муң рубль оруданы алдымыс.

Эрткен алды айлар бұдүрүлгениң чартыктыг өдө дериникиниңге, чаа техника болгаш технологияны шигээринге 200 муң ажит рубльни чаргыдалдымыс. Оң түнеленде даг транспорт дериг-херекселдериниң паркы чартынган, бедик шынарлар рузалары артылаар чехте технология деригелериниң солаан, үүрмектар чехте бедик бұдүрүлгүлүг чаа дээр-савалаар ажылды механизациялаар база азыр сайыраагайжыткан.

Бұдүрүлгени организаастаарың сайыраагайжыдып, ажилдарыңа таарымчалыг байлады тургузуп, ооал-ооалк болур таварылгаларың болур дүрбас дөш чөгүр чүдүлгелериниң азыр-азыр кылдыгылаан. Күш-ажылды саргыла-чурмуң быжылап, ажилчыларың үнер, кирер чөгүрүң кызырып, оларның тускай мергезилиң бедир талазы-биле төдөргай ажилдарың чөгүрүп келген бис. Комбинатта кадржаан ажилчыларың хой националдыг өвөр тургуска. 700 ажит-кижи коммунисттик күш-ажылды шалыңчымы деп хүндүлүг атты чаалап алган.

Бирги чартык чылдың планың онаалгаларың күүседиринге бүгү коллективтер арааныңга Совет Тываның 30 чылдың уткуштур калбарган социалисттик чарыш үлүгү-дүрүлгениң, кывар-чаар болгаш өскө-даа материалдарың камнаар талазы-биле уткуштур планың көргүзүлгелери эки күүсеттиниң турар.

Бұдүрүлгениң бири дүрүлгениң баштаан бызачы-бетонщиктер бригадалары болган өскелер-даа чарыштың бири дүрүлгелеринде чөгүрүп турар. Болзаарырадыла фабрикамың коллектив чартык чыл планың кол көргүзүлгелер талазы-биле күүседип алган. Даг-дүгүнүң бұдүрүлгениң технологияны сайыраагайжыдып, хол-биле кызыр ажилдарың өвөр механизациялан. Продукцияны бөг-үнеси шөрү чинтөөн, руздан даг-дүгү үнүрүп алары көвүдөн. Иңдыг-даа болза чехтерге дөвөр-довурак-биле демисел кошса, мангыга кургап рузда шыгжаар склдага байдал

Д. СВАВИЛЬНЫЙ, «Тыва даг-дүгү» комбинаттың партком секретары.

● Ак-Довурактың амылчы чоннары толарамдыкы чылдың бири чартында улетпур продукциясы сайгарымың планын 101,2 хуу күүсеткен, плаандан ажыр 31 муң 800 рубльдиң продукциясы сайгартынган.

● Хоорайның бұдүрүлгө коллективтер күш-ажылдың бұдүрүчүлүгү 1973 чылдың ол үези-биле деңсөргө 14,9 хуу бедиткен.

● «Тыва даг-дүгү» комбинаттың амылчылары, инженер-техниктиг амыл-дакчылары чартык чыл планын 13 хонук бурунгаар күүсеткеш, плаандан ажыр 2 муң 235 тонна даг-дүгүн Терзэн чуртка берген.

● Июль айның бұдүрүлгө планын ак-довуракчылар 2 хонук бурунгаар күүседипкен. Плаандан ажыр хой тонна даг-дүгү бұдүртүнген.

АЖЫЛ ҮЗҮКТЕЛБЕС

Технология транспорт колдонанымың чолаачылары колды багай өвөр организаастаан. Ай бұдүрүлгени кылган амылдың түнелени үндүрүп келди-вис, шыгараан колонна, бригадаларың илередиң, муракчыларың шанымактап турар бис. Социалисттик чарыштың тилекчилери ай бұдүрүлгени өздүкүп келген. Июнь айга, Николай Юринниң азыр чүкү сөөртүр бригаданы бир дугаар чери алды.

Чолаачылар, трактористер ортузунда социалисттик чарышты багай өвөр организаастаан. Ай бұдүрүлгени кылган амылдың түнелени үндүрүп келди-вис, шыгараан колонна, бригадаларың илередиң, муракчыларың шанымактап турар бис. Социалисттик чарыштың тилекчилери ай бұдүрүлгени өздүкүп келген. Июнь айга, Николай Юринниң азыр чүкү сөөртүр бригаданы бир дугаар чери алды.

Чолаачылар, трактористер ортузунда социалисттик чарышты багай өвөр организаастаан. Ай бұдүрүлгени кылган амылдың түнелени үндүрүп келди-вис, шыгараан колонна, бригадаларың илередиң, муракчыларың шанымактап турар бис. Социалисттик чарыштың тилекчилери ай бұдүрүлгени өздүкүп келген. Июнь айга, Николай Юринниң азыр чүкү сөөртүр бригаданы бир дугаар чери алды.

Ажыл-агың транспортунуң колонназы Ак-Довурак хоорайның чурткагы чөгүрүп азыр-азыр болган улетпур барааны-биле өй-шаңада хандырар сорулгады. Мында быжыглаттынган чолаачылар Абакан, Кызыл, Минусинск, дөш шыкша ырак хоорайларже барып, азыр-азыр барааны оон сөөртүр экеп турар. Ушкү колоннада азыр-азыр маршалыг тракторлар болган богу ичимээр механизатор бар. Бузулөөрлөр паргыны рудниктиң амыл-дакчылар, фабриканың улетпур погун аштар журулут.

Онаашкан амылчы кызымак кижилер бисте көвөй. Анастелий Иванович Матвеев биле Семен Михайлович Туровица ап, кырааилер. Олар ийилсө чангыс машиналар өздөчөп амылдап турар. Кайы бирөөзиңиң өздөчөп өтүчүлүгүне машинаны байдалың чингич болза, оу ылап-ла аде кылгаш, өскө эжинге дүжаап бөөр. Оон башка кайы-ада бажынчыге чанма. С. М. Туровица шыгараагы күш-ажылды дөш күш-ажылды Кызыл Тук болган Октябрь революцияны өрдөөр-биле шаныктаан. Ол беш чылдың планын бо чылдың ноябрь-1-е күүседир. Ам чүгө 80 муң тонна даг массазын сөөртүрү артка. Монгуш Дини-Караевич Наң-оол Сут-Хол чурттуг малчы кижиге огу. Ажылдыга көчүтүп аш кызымак, алыс бұдүштүг аш. Маңаза

келгеш, күчүлүг «Белас-540» деп маркалыг машинаны чолаачылар эргени чедип алгай. Чолаачылар Н. Максименко, В. Зырянов, слесарь-моторист М. Бесеров дээр өкөөлөр-даа транспорт цегиниң мурнуна салдынган планың онаалгалары күүседир дөш боттарының төлөптиг үлүгү кириштирип, амылдап келген. Бистиң чехиң амылдыда четсептер болган ам-даа, чедир кылдырмаан чүдүлгелер барын минер алар. Транспортту долу күчү-биле амылгалары ам-даа чедип албаан бис. Кадрлар-биле кижиниңге амылгы кошмак болгандан, техникаг өрдөөлгөни организаастаан ужуң ажилдары үнер, кирер чөгүрүк ам-даа бар. Чартык чыл иштинде 24 кижи амыл шагы өскөн.

Бистиң коллективте нинти-би-ле 150 чолдочу, бузулөөрлерде болган тракторларда бертен кижиге амылдап турар. Чартык чыл планын оруга талазы-биле 107,9 хуу, чүкү сөөртүлгени 103 хуу күүсеттинис. Чартык чыл иштинде 4 миллион 299 муң тонна ажыр даг массазын дажыталаан бис.

Онаашкан амылчы кызымак кижилер бисте көвөй. Анастелий Иванович Матвеев биле Семен Михайлович Туровица ап, кырааилер. Олар ийилсө чангыс машиналар өздөчөп амылдап турар. Кайы бирөөзиңиң өздөчөп өтүчүлүгүне машинаны байдалың чингич болза, оу ылап-ла аде кылгаш, өскө эжинге дүжаап бөөр. Оон башка кайы-ада бажынчыге чанма. С. М. Туровица шыгараагы күш-ажылды дөш күш-ажылды Кызыл Тук болган Октябрь революцияны өрдөөр-биле шаныктаан. Ол беш чылдың планын бо чылдың ноябрь-1-е күүседир. Ам чүгө 80 муң тонна даг массазын сөөртүрү артка. Монгуш Дини-Караевич Наң-оол Сут-Хол чурттуг малчы кижиге огу. Ажылдыга көчүтүп аш кызымак, алыс бұдүштүг аш. Маңаза

Машиналары чөгүтү амылдар болган шынарды септээр талазы-биле ажилдары моон сонгаар өккидер ужурут бис. Бұдүрүлгеге ооал-ооалк болур таварылгаларың болурбайн, күш-ажылды болгаш хой-лентиниң чуртуну үзөр ийи-чангыс кижилер-биле шиптирип демисежиң, транспорт цегиниң мурнуна салдынган планың онаалгалары чедип-кирериниң күүседир дөш бүтү күчү-биле амылгалары ам-даа чедип албаан бис.

В. САВИНЫХТЫҢ

ФОТОУ.

Репортаж

КАРА-ДАШ ЭДЭЭНГЕ УЖУРАЖЫЛГА

Кара-Даш дааның эдентеринге чүс көөргө, таан чарыш сайы. Кайы ырактан бешин сайылган чырым дүеки дээрде сымластар-биле ийнешкен чүве дег чаппап, боттарының чырыгыне кижилерниң амыл-даа шыкша, дадым атыр хил турар хонор. Хонуктуң кылдыг-лаа үрөндө, чылдың кайы-лаа эгелденде орта чехе бээр болуңа. Ында чүгө чүкү чык турар өвөр, а бистиң араак четсес Терзэн чуртууусу ырак-чоок булуң-кыраандан келген кижилер дүдү, хүн амыл, өздөчөп амылдап турар өзөртүн билеп аар сен. Оларның арамында кайымы калбаан кижиге чок дээр!

Күчүлүгү экскаваторуну кабинасында олуруп алган, оон-оон келген машиналарын амак-даа четпейн долаар чүдүрүп турар оолдарың магалдым. Оларның-биле ужуражып, таныштыл-лаа. Бирөөзиңиң адим Николай Рудник дээр болду. Ол анык эр Ченг Кара-Даштагы Усть-Каменигорск тоораында Ак-Довуракке болуңу күрөлдү-биле келген Тускай эртеми—машинист-экскаваторжу. «Фамилия Рудник болган рудникте амылдап чөгүрүм бо—деп, беш-тактагыш хүдүмүрдүрү кижи болду. Оон немел кагам.—Мында келгеш, дөрт чыл ажа бердим.

Оскөзиңиң адм—Николай Максименко, Мооу «Белас-540» деп машинаның чолаачысы. Тывадан дыма ырак Брянск областан келген. —Ажыл-биле чугааларга, Тываның чүгө сураан бичини лмында, картадан пат боорда тым амыр турдум—деп, ол чугаалам. Бээр кел чылда сеткилим дүвүрүп, «кандыг-ла боор иргэ» деп болза сагымны артып чоран.

дүрүчүлүгү эртке чылдың бо үениң деңсөргө дыма өскө. —Александр Бойкоока бистиң коллектив чоргарламыр—деп, экскаватор паркының начальниги Виталий Кузнецов чугалай-дыр.—Ол мында он чыл иштинде амылдап келди. Ажыл дөңдө карак кызыл кижиге чүвө. Эрткен чылдың «1973 чылда социалисттик чарыштың тилекчилери деп херек демсөө-биле шапкаты. Оң дуулаакчылары Донгак Болат биле Виктор Козлов база-ла шынар эрлер. Бир дугаар экскаваторда комсомолчу-аныктар экипаж бар. Улуг машиниң Алексей Бельяков, оң дуулаакчымы Владимир Кукшалов. Аныктарың дуржулгамы амдымында чөгө-лаа бол, ажылда чүрөкчир, холдарыңды, туттуңгур боор-дур.—

